

نقش و تأثیر شبکه های اجتماعی نظیر فیس بوک، واتس آپ، ماهواره و .... بر فرهنگ مردم بوشهر

عنایت اله زیبا صفت^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۱۷

چکیده

زمینه و هدف: یکی از موضوعات بسیار مهم استکبار جهانی، مقابله با اسلام و جمهوری اسلامی ایران با استفاده از ابزار جنگ روانی و ارتباط جمعی شامل شبکه های اجتماعی نظیر فیس بوک، واتس آپ، ماهواره و... می باشد. بنابراین اطلاع از پیامدهای استفاده از شبکه های اجتماعی و در نظر گرفتن راهبرد مناسب برای استفاده درست و جلوگیری از اثرات منفی آن، اهمیت بسیاری دارد. این مقاله به شبکه های اجتماعی و اثرات منفی آن بر مردم بوشهر می پردازد.

روش: این مقاله به صورت کتابخانه ای و با بررسی منابع موجود در زمینه آثار مثبت و منفی شبکه های اجتماعی صورت گرفته است.

یافته ها و نتایج: شبکه های اجتماعی و فضای مجازی در کنار دست آوردها و کاربردهای انکارناپذیر و مثبتی که در همه زمینه ها دارد، نتایج نامطلوبی از جمله سلطه فرهنگی، انحرافات جنسی و ... به همراه دارد که بایستی مورد توجه والدین، مسئولان تعلیم و تربیت و برنامه ریزان فرهنگی استان بوشهر قرار بگیرد.

کلید واژه: فرهنگ، شبکه های اجتماعی، خانواده بوشهر

مقدمه

فرهنگ و نظام فرهنگی یک جامعه از شکل الگوهای رفتاری افراد و گروه های جامعه از نظام عقیدتی، ارزش ها و هنجارهای یک جامعه نشئت می گیرد. به همین خاطر، جامعه با مجموعه هویت های تاریخی، دینی، قومی، سرزمینی و... سر و کار دارد. با پیشرفت جامعه ها در حوزه های اندیشه، سیاست و زندگی اجتماعی، جنگ و درگیری و دشمنی های ملت ها باهمدیگر به شکل جنگ های فرهنگی و هویتی در آمده است. هیچ جامعه و فرهنگی بی نیاز از ارتباط با دیگر فرهنگها نیست. ملت ها در رفت و آمدها، آداب زندگی، خلیقات، علم، شیوه های لباس پوشیدن، زبان و معارف را از یکدیگر فرا گرفته اند، مهمترین تبادل فرهنگی ملت ها در قالب مبادله اقتصادی بوده است. بسیاری از زمان ها، مبادله های اقتصادی زمینه تهاجم فرهنگی را به بار آورده است.

امروزه با گسترش دنیای ارتباط و ایجاد دنیای مجازی این ارتباط ها بدون خواست و توافق صاحبان فرهنگها صورت می گیرد.

استعمار نوین و همراه کردن ملت ها از نظر فرهنگی با خود، مؤثرترین راهی است که استعمارگرها پی می گیرند. در تهاجم فرهنگی، شناسایی دشمن و فهمیدن هدف آن سخت است. در تهاجم فرهنگی، دشمن در لباس دوست کار خود را انجام می دهد. تهاجم فرهنگی همان هدف های تهاجم نظامی را دارد، ولی درک این مسئله از ناحیه عامه مردم سخت است.

با این مقدمه تلاش خواهیم کرد که با بررسی شبکه های اجتماعی (فیس بوک، واتس آپ، ماهواره و...) بر فرهنگ مردم بوشهر، جوانان این خطه را بیش از پیش با یکی از انواع تهاجم فرهنگی آشنا ساخته تا بتوان آنان را از گزند تهاجم فرهنگی در امان نگه داشت.

بیان مسأله:

فراگیر شدن رسانه ها ارتباط جمعی و شبکه های اجتماعی در آغاز قرن بیست و یکم و نقش آن در شکل دهی فرهنگ، هویت و باورها و... اهمیت پژوهش در این زمینه را افزایش داده است. در جامعه امروز، گرایش به استفاده از شبکه های اجتماعی چنان گسترش پیدا کرده است که بیشتر اعضای خانواده، بخش قابل توجهی از وقت خود را در این گونه شبکه ها سپری می کنند. یکی از مهم ترین چالش های استان بوشهر، تأثیر شبکه های اجتماعی بر فرهنگ مردم بوشهر می باشد که بایستی مسئولین استانی و در رأس آن آموزش و پرورش و نهادهای فرهنگی دست در دست هم داده و جوانان و خانواده های این استان را بیش از پیش به پیامدهای منفی این گونه شبکه ها آشنا نمایند.

روش مورد استفاده در این تحقیق به صورت کتابخانه ای و با بررسی منابع موجود در زمینه آثار مثبت و منفی شبکه های اجتماعی و فضای مجازی می باشد.

لذا جهت آگاهی از چارچوب نظری تحقیق و نقش شبکه‌های اجتماعی بر فرهنگ مردم بوشهر بایستی با مفاهیم اصلی تحقیق که به شرح ذیل می باشد آشنا شد:

تبادل فرهنگی و تهاجم فرهنگی:

در این مقاله پیش از ورود به بحث شبکه‌های اجتماعی، اشاره ای به تبادل فرهنگی و فرق آن با تهاجم فرهنگی خواهیم داشت.

تبادل فرهنگی همان ارتباط منطقی و درست فرهنگ‌هاست، که می تواند در پیشرفت ارزش های انسانی و بهتر کردن زندگی بشر سودمند باشد. در تبادل فرهنگی، فرهنگ مفید و سازنده که همان حقایق و واقعیت مربوط به ضرورت ها، ارزش ها و زیبایی ها و دیگر شیوه های شایسته حیات معقول انسان هاست، به طور آگاهانه منتقل می شود. مقوله تبادل فرهنگ با انتقال عناصر فرهنگی مانند علوم، صنایع، هنرهای ارزشی و اخلاقیات والای انسانی همه مردم جهان را از تجربه آگاهی و باورهای درست یکدیگر بهره مند می سازد. در مقابل تهاجم فرهنگی، به دنبال از بین بردن فرهنگ درست و مثبت و گاهی نهادینه کردن فرهنگ‌های ناصحیح و مبتذل با بهره گیری از اجبار و اکراه روانی در جهت سلطه جویی بر جوامع است (حسنی تبار، ۱۳۹۱: ۳۷).

ناتوی فرهنگی:

یکی از مسائل مهم و قابل تأمل در مهندسی فرهنگی مسئله ناتوی فرهنگی است. استکبار جهانی برای تسلط بر منافع ملت ها، سازمان نظامی ناتو را تشکیل داده است، تا از طریق آن به نابودی هویت ملی جوامع بشری و تحقق بیشتر اهداف استعماری پردازند و با استفاده از امکانات زنجیره ای، متنوع و بسیار گسترده رسانه ای، ریشه تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها و ملت ها را در دست گیرند. ناتوی نظامی که تا دیروز برای مهار کمونیسم و قدرت نظامی شرق، با مدرن ترین تجهیزات نظامی و تسلیحات کشتار جمعی ایجاد شده بود، در حال حاضر برای مقابله با قطب قدرتمند اسلامی و تأثیرات شگرف انقلاب اسلامی بر ملت های مسلمان و غیر مسلمان فاقد کارایی و توانمندی لازم است. بنابراین در کنار آن یک سازمان عریض و طویل فرهنگی شکل گرفت که تحت فرماندهی صهیونیست بین الملل، با استفاده از تمامی ظرفیت های تبلیغاتی - فرهنگی و ساماندهی مناسب آن‌ها جهت مبارزه با اسلام و قرآن تلاش کرد. این سازمان عریض و طویل و در عین حال مخفی را مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) ناتوی فرهنگی نامیده اند (جزایری، ۱۳۸۷: ۴۸).

راهبرد ناتو با رویکرد نظامی، تصرف زمین و کسب منافع و مراکز مهم اقتصادی است اما راهبرد ناتوی فرهنگی قبضه کردن باورها، ایدئولوژی و جهان بینی ملت هاست. ناتوی فرهنگی در جدیدترین نوع تهاجم خودبا انواع شبکه‌های اجتماعی، واتس آپ، فیس بوک، تلفن همراه، ماهواره، اینترنت، بازی های تخیلی، روزنامه و ... اقدام به جنگ نرم در دامنه گسترده علیه دین و ایدئولوژیک اسلامی نموده است. در ادامه جهت بررسی و آشنایی بیشتر، اشاره ای به واژه های جنگ نرم، جنگ سایبری و جنگ رسانه ای خواهیم داشت (جزایری، ۱۳۸۷: ۵۲).

جنگ نرم:

جنگ نرم مترادف اصطلاحات بسیاری در علوم سیاسی و نظامی است در علوم نظامی از واژه هایی مانند جنگ روانی یا عملیات روانی و در علوم سیاسی از واژه هایی چون براندازی نرم، تهدید نرم، انقلاب مخملین و به تازگی به واژه انقلاب رنگین برای تبیین این اصطلاح استفاده می شود (سوری، ۱۳۹۰: ۸۰).

نظریه جنگ نرم طی دهه های اخیر وارد ادبیات سیاسی شده است و ژوزف نای از اندیشمندان معاصر معتقد است مبنای قدرت سخت یا جنگ سخت بر (اجبار) و مبنای قدرت نرم بر (اقناع) است و تنها رسانه و رسانه های جمعی و شبکه های اجتماعی را به عنوان قدرت نرم نام می برد. به طور کلی جنگ نرم را می توان هرگونه اقدام روانی و تبلیغات رسانه ای که جامعه هدف را نشانه گرفته و بدون درگیری و استفاده از زور و اجبار به شکست وا می دارد، نامید (همان، ۸۵).

جنگ سایبری:

به هدایت عملیات نظامی بر اساس قوانین حاکم بر اطلاعات و از طریق دنیای اطلاعات جنگ سایبری می گویند. هدف از این جنگ، تخریب سامانه های اطلاعاتی و ارتباطی است. تلاش این جنگ شناسایی مسائلی است که دشمن به شدت از آن محافظت می کند.

در این جنگ از فناوری های گوناگونی بهره برده می شود، از جمله فرماندهی و مهار اطلاعات، توزیع و پردازش اطلاعات جهت دستیابی و برقراری ارتباطات راهکنشی، تثبیت موقعیت و شناخت هویت دوست و دشمن در زمینه مبادلات سامانه های جنگی هوشمند (اتوسن، ۱۳۸۳: ۹۰).

استفاده از این فناوری ها می تواند باعث اغفال، فریب و ایجاد اختلال در تجهیزات ارتباطی و اطلاعاتی دشمن شده و راهی جهت نفوذ به آن پیدا کند.

جنگ سایبری می تواند نظریه های جدید در زمینه های انواع نیروهای مورد نیاز و اینکه و چگونه و کجا باید آنان را مستقر و از آنها استفاده کرد تا بتوان به دشمن حمله ور شد را ارائه دهد. اینکه از چه نوع رایانه ها، حس گرها، شبکه ها و پایگاه های داده ایی استفاده کرد یا چطور از این منابع بهره برد و آنها را در چه موقعیتی قرار داد، همه و همه از جمله عوامل رقم زننده پیروزی و موفقیت در جنگ سایبری هستند و اهمیتی هم سطح با نحوه استقرار بمب افکن ها و عملیات پشتیبانی دارند. جنگ سایبری را می توان حمله رعدآسا قرن بیستم در قرن بیست و یکم توصیف کرد (اتوسن، ۱۳۸۳: ۹۵)

جنگ رسانه ای:

استفاده از رسانه‌ها برای تضعیف کشور هدف و بهره گیری از توان و ظرفیت رسانه‌ها اعم از رسانه‌های نوشتاری، دیداری، شنیداری، و به کارگیری اصول تبلیغات و عملیات روانی، به منظور کسب منافع را جنگ رسانه ای می گویند (گاردنر، ۱۳۸۶: ۵۴).

با توجه به آرام بودن جنگ رسانه ای، میزان تخریبش آن قدر زیاد است که حتی شهروندان کشورهای هدف، متوجه حجم سنگین این جنگ بر فضای روحی و روانی خود و اطرافیانشان نمی‌شوند. در زیر جهت آشنایی بیشتر با شبکه‌های اجتماعی، اشاره ای به تاریخچه توئیتر، فیس بوک، ماهواره و شبکه‌های اجتماعی خواهیم داشت (تهاجم فرهنگی، ۱۳۹۲: ۷۵).

توئیتر:

توئیتر نوعی سرویس شبکه اجتماعی و میکرووبلاگینگ آنلاین است که به کاربرانش امکان می دهد پست های متن محور تا ۱۴۰ کاراکتر را، معروف به (توئیت) بفرستند و بخوانند. توئیتر را (جک دورسی) در مارس ۲۰۰۶ ابداع و در ژوئیه همان سال راه اندازی کرد. این سرویس به سرعت محبوبیتی جهانی پیدا کرد با بیش از ۱۴۰ میلیون کاربر فعال از سال ۲۰۱۲، روزانه بیش از ۳۴۰ میلیون توئیت پست و بیش از ۶ میلیون مورد جستار می کنند توئیتر را (پیامک اینترنتی) توصیف کرده اند (شریفی، ۱۳۸۹: ۶۲).

شرکت توئیتر واقع در سان فرانسیسکو است و سرورها و دفاتر دیگری نیز در نیویورک دارد. ابداع توئیتر به یک (جلسه توفان فکری یک روزه) میان اعضای هیئت مدیره شرکت (پادکستینگ) اودئو) باز می گردد. در آن جلسه، دورسی طرح ارتباط هر فرد با یک گروه کوچک با استفاده از یک سرویس پیام کوتاه را مطرح کرد. اسم رمز اصلی طرح برای این سرویس (twtr) بود. طراحان در ابتدا (۱۰۹۸۵) را برای شماره پیامک انتخاب کردند، اما مدتی بعد برای (استفاده و به خاطر سپاری آسان تر) آن را به (۴۰۴۰۴) تغییر دادند (همان، ۸۰).

فیس بوک:

فیس بوک (facebook) یک ایستگاه اجتماعی است که توسط سازنده جوان خود مارک زاکربرگ (۱۹۷۴) در چهارم فوریه ۲۰۰۴ راه اندازی شد. این ایستگاه هم اکنون از نظر تعداد کاربر عضو و نیز از نظر کارشناسان، در زمینه ایستگاه های اجتماعی، برتر از مای اسپیس و امثال آن در حقیقت در زمینه کاری خود، ایستگاه شماره ۱ جهان محسوب می شود (رضوی پور، ۱۳۸۹: ۷۱).

(مارک زاکربرگ) ایستگاه فیس بوک را از اتاق خود در دانشگاه هاروارد آمریکا طراحی کرد و در تاریخ ۴ فوریه ۲۰۰۴ آن را به عنوان یک وب گاه اجتماعی مخصوص دانشجویان هاروارد راه اندازی کرد. اما وب گاه او فراتر از محدوده یک دانشگاه و دانشجویان آن، خیلی سریع مورد توجه قرار گرفت و چنان محبوب شد که تا آخر هفته دوم راه اندازی آن، بیش از نیمی از دانشجویان هاروارد در آن نام نویسی کرده بودند و از آن به عنوان راهی برای

ارتباط با یکدیگر استفاده می کردند و در کوتاه مدت، میلیون ها نفر در همان چند ماه نخست، به عضویت آن درآمدند و یک شبکه اجتماعی بسیار گسترده وسیع و بانفوذ و تأثیرگذار بنیان نهادند.

پس از موفقیت چشمگیر فیس بوک، زاکربرگ تصمیم گرفت کارش را گسترش دهد. بنابراین او در این راه از هم اتاقی خود (داستین موسکوویتز) (۱۹۷۱) هم کمک گرفت. آن دو ابتدا وب گاه را برای دانشگاه های استانفورد، کلمبیا، ییل راه اندازی کردند. و سپس چندین دانشگاه دیگر در ایالت بوستون آمریکا استفاده می شد. در همان موقع زاکربرگ به همراه چند نفر از دوستان خود که او را در اداره ایستگاه کمک می کردند، به پالوآلتو کالیفرنیا رفت و در آنجا خانه ای کوچک اداره کرد. این خانه اولین محل کار رسمی آن ها بود (رضوی پور، ۱۳۸۹: ۷۲).

هم اکنون فیس بوک تشکیلات اداری مجهزی شامل ۷ ساختمان در پالوآلتو و صدها نفر کارمند دارد و زاکربرگ آن را یک اردوگاه شهری می نامد.

طبق آماري که دوازدهم آگوست ۲۰۰۸ توسط موسسه (کام اسکور) منتشر شده است، هم اکنون ایستگاه فیس بوک پرمخاطب ترین وب گاه اجتماعی جهان است و حدود ۱۳۲ میلیون نفر کاربر دارد که ۶۳ درصد آن ها خارج از آمریکای شمالی قرار دارند. مطابق تحقیقات انجام شده فیس بوک نه تنها ارکان خانواده ها را مورد هجوم قرار داده است، بلکه انتشار اطلاعات خصوصی کاربران، اغفال زنان و دختران، ترویج جنبه اعتیاد اینترنتی، وابستگی به سازمان جاسوسی آمریکا و ارائه اطلاعات محرمانه کاربران به سازمان سیا (Cia) از دیگر مضرات این شبکه اجتماعی است. انتشار عکس های افراد در فضای مجازی و مقایسه نمودن فرد با دیگری از جنبه های دیگر این شبکه های اجتماعی است که اعتماد به نفس را در افراد کاهش می دهد. طبق پیمایش یکی از مؤسسات غذایی آمریکا که از ۶۰۰ کاربر این شبکه اجتماعی گرفته شده بود، بیشتر این کاربران که سنی بین ۱۶ تا ۴۰ سال را داشتند بعد از استفاده از فیس بوک دچار بدبینی نسبت به قد و وزن خود شده بودند. همان گونه که ذکر شد، اعتیاد فیس بوک به مراتب خطرناک و نامناسب است. طبق نظرسنجی که بین ۲۵۰ نفر از دانشجویان دانشگاه شیکاگو به عمل آمده ترک فیس بوک حتی از ترک کردن سیگار و مشروبات الکلی هم سخت تر است (جلالیان، ۱۳۸۴: ۸۹).

خلاصه کلام اینکه اگر فقط به نقش منفی شبکه های اجتماعی در اغتشاشاتی که در کشورها و از جمله جمهوری اسلامی ایران رخ داده است نگاهی بیندازیم، نقش غیرقابل انکار این شبکه در بسیج اغتشاش گران را نمی توان نادیده گرفت (واعظی، ۱۳۸۷: ۱۲۱).

در اینجا لازم می دانم پیش از اشاره به نقش شبکه های اجتماعی، نگاهی گذرا به ماهواره و نقش مخرب آن در بنیان خانواده داشته باشیم.

ماهواره و نقش آن در خانواده ها

از اهداف شبکه های ماهواره های، از بین بردن بنیان خانواده است، در بسیاری از سریال های ماهواره ای شاهد روابط خارج از چهارچوب زناشویی هستیم.

شبکه جم کلاسیک الگوی بدحجابی و رفتارهای غیر اخلاقی است و بدون اینکه متوجه شویم عامل بسیاری از طلاق‌های عاطفی است. خانواده در تمام فرهنگ‌ها کانون شکل‌گیری هویت است و هیچ فردی جدا از خانواده‌اش قابل تعریف نیست.

لازارسفلد (۱۹۷۰) معتقد است "قدرت رسانه را می‌توان با قدرت بمب اتم مقایسه کرد" ماهواره به عنوان پدیده‌ای فراگیر سال‌هاست که در ایران گسترش یافته است. امروزه از میان ۱۷ هزار و ۶۶۶ شبکه جهانی، ۳ هزار شبکه با دیش‌های معمولی قابل دریافت هستند (تهاجم فرهنگی، ۱۳۹۲: ۸۸).

از این میان ۱۴۰ شبکه تلویزیونی فارسی زبان هستند و از میان آن‌ها حدود ۱۵ شبکه، اختصاصاً به نمایش ۲۴ ساعته فیلم و سریال می‌پردازند، تاکنون ۱۶۰ سریال و فیلم در قالب ۲۷۰۰ قسمت، از این شبکه‌های اختصاصی پخش شده است که سریال‌های ترکی ۳۰ درصد، سریال‌های آمریکایی ۳۰ درصد و سریال‌های دیگر کشورها ۴۰ درصد این نمایش را تشکیل می‌دهند (تهاجم فرهنگی، ۱۳۹۲: ۹۰).

گروهی از زوج‌های جوان با دیدن این سریال‌ها، این سؤال را از خود می‌پرسند که "چرا ما خانه‌های بزرگ و تفریحات لذت بخش نداریم؟" یا "چرا من نباید مثل آن‌ها زندگی کنم" این زوجها زندگی خود را بدون در نظر گرفتن اختلافات فرهنگی و جامعه و... با این سریال‌ها مقایسه می‌کنند و رنج می‌برند و پیام‌های تبلیغاتی، باعث رسیدن نوجوانان به بلوغ زودرس می‌شود و رسیدن به بلوغ زودرس جنسی، پیامدهای جسمی و روحی جبران‌ناپذیری را برای آن‌ها به دنبال دارد (واعظی، ۱۳۸۷: ۴۶).

تأثیر نامحسوس ماهواره بر ذهن خانواده‌ها

با مشاهده فیلم‌های ماهواره‌ای، متأسفانه شاهد خیانت در هر سنی، سقط جنین‌های نامشروع، دروغ گفتن و... هستیم. که باعث عادی جلوه دادن خیانت و روابط خارج از خانواده برای زوجین، عادی جلوه دادن سقط جنین برای دختران جوان و... می‌شود.

برخی افراد تصور می‌کنند، تماشای فیلم‌های ماهواره‌ای بخصوص شبکه GEM تأثیر مخربی در افراد متأهل ندارد، در حالی که روانشناسان معتقدند بر اساس اصل مقایسه وقتی شخصی هنرپیشه‌ها را در فیلم‌های ماهواره‌ای و... که بوسیله گریم و آرایش و تکنیک‌های ویژه فیلم برداری و تدوین بر زیبایی آن‌ها چندین برابر افزوده شده است می‌بیند، باهمسرش مقایسه می‌کند و در نتیجه او را جذاب و زیبا نمی‌بیند و به مرور زمان محبت و علاقه بین زوج کم و کمتر می‌شود (افتخاری، ۱۳۸۵: ۶۲).

شبکه‌های ماهواره‌ای با خانواده بوشهری‌ها چه کرده است؟

به نظر می‌رسد این شبکه‌ها در چند سال اخیر تأثیر خود را تا حد زیادی بر خانواده‌ها گذاشته‌اند. افزایش آمار طلاق و اختلافات خانوادگی به ویژه در زوج‌های جوان استان بوشهر و همچنین رواج پدیده‌ای شامل طلاق عاطفی و توافقی گویای واقعیت این مطلب است.

با وجود اینکه سناریوی اصلی این سریال ها همه یکیست ولی با تکنیک های روانشناسانه، افراد را به دیدن این سریال ها معتاد می کنند (جلالیان، ۱۳۸۴: ۹۱).

شبکه های ماهواره الگوی بدحجابی و رفتارهای غیر اخلاقی:

طبیعی است که وقتی خانواده ها بدون هیچ محدودیتی اعضای خانواده پای ماهواره می نشینند و فیلم هایی را می بینند که برای خانواده مناسب سازی نشده است و بی حجابی در آن به عنوان یک امر عادی موج می زند، به مرور زمان از حجاب ارزش زدایی شده و برخی از زنان بوشهر ترجیح می دهند که با حجاب کم رنگ تر یا بد حجاب در بازار و خیابان حضور پیدا کنند، آنچه در مجموع می توان به آن اشاره کرد این است که تهاجم فرهنگی به اقتضای نام خود فرآیندی فرهنگی است و باید با ابزارهایی از جنس خودش با آن مقابله کرد و از مبارزه با ابزار نامناسب پرهیز نمود، یعنی تولیداتی متناسب با رفتارهای اجتماعی صحیح و مناسب جامعه ما را گسترش داده و از نیروهای متعهد به کشور در ساخت آن ها کمک گرفته و سپس با بهترین روشها این فرآورده ها را به جوانان عرضه کرد (سایت خبری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران <http://news.police.ir>).

در اینکه ما (بوشهری ها) در معرض حملات فرهنگی رسانه های بیگانه هستیم شکی نیست، اما ابزار مقابله با جنگ نرم در دسترس است، فقط باید هوشمندانه تر ببینیم و از ظرفیت های موجود به شکل کافی بهره ببریم.

شبکه های اجتماعی:

یک شبکه اجتماعی ساختاری اجتماعی است که از گروه هایی که عموماً فردی یا سازمانی هستند تشکیل شده و به واسطه یک یا چند نوع از وابستگی ها به هم متصل اند. شبکه های اجتماعی در بستر یک جامعه اطلاعاتی پیچیده، کارکرد مؤثر شبکه (هم گرایي) را تصویر می کند و با نگاهی دقیق تر، جامعه ترکیبی است از شبکه های متعدد: شبکه های میان سازمان ها، شبکه های درون سازمانی، شبکه های شخصی، شبکه های رایانه ای و علاوه بر این ها شبکه های فرامرزی و اطلاعات از طریق همین بزرگراه ها جاری می شود (دانستنی های سیاسی، ۱۳۹۳).

شبکه اجتماعی و پیامدهای منفی آن

امروزه دستاوردهای دانش بشری پنجره جدیدی رو به افق های تازه صنعت و فناوری گشوده که از جهتی رفاه و آسایش را به ارمغان آورده و از طرفی آسیب های اجتماعی را به دنبال داشته است. به دلیل استفاده نادرست از ابزار جدید، گاه جسم و روح انسان ها آسیب می بیند و فرهنگ و اعتقاداتشان خدشه دار می شود. با بروز شبکه های اجتماعی که مجموعه ای از فرصت ها و تهدیدها است و شیوع آن بیشتر در قشر جوان به چشم می خورد، روز به روز ارزش فرصت ها کم می شود و جنبه های منفی آن فزونی می یابد. بر پایه تحقیقات،

شبکه‌های اجتماعی چرخه تنهایی افراد را تشدید کند و نارضایتی و افسردگی را در آنان برجسته می نماید. برخی افراد هم نیز از طریق شبکه های اجتماعی نامزد یا همسرشان را زیر نظر می گیرند و باعث حسادت و اختلافات زناشویی می شوند (فلسفی، ۱۳۷۹: ۳۹).

وجود پرونده های متعدد در پلیس فتا بیانگر این مطلب است که اثرات مخرب کاربردهای نادرست شبکه های اجتماعی بر بنیان خانواده‌ها از جمله اخاذی از زنان به تهدید انتشار فیلم و عکس خصوصیشان منجر به حوادث زیادی گشته از خودکشی و خود سوزی گرفته تا جریحه دار کردن غیرت خانوادگی که همگی نشأت گرفته از زیر پا گذاشتن حریم خصوصی افراد است.

تأکید دین مبین اسلام بر حفظ آبرو

انسان همواره با حفظ آبرویش زندگی آسوده ای خواهد داشت. خداوند در سوره حج آیه ۳۸ می فرماید: « إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا : به درستی که خداوند از کسانی که ایمان آورده اند، دفاع می کند. » پس کسی را که خداوند مدافع او است، چگونه می توان رازش را فاش کرد و آبرویش را برد؟ آبروی مؤمن بسیار ارزش دارد تا آن جا که دین مبین اسلام هم به خود مؤمنان دستور می دهد که آبروی خود را حفظ کنند و هم به دیگران می فرماید که آبروی مؤمنان را حفظ نمایند (ساروئی، ۱۳۸۹: ۱۰۳).

استفاده مناسب از شبکه های اجتماعی

در کنار همه آثار منفی شبکه های اجتماعی مجازی، پیامدهای مثبتی هم وجود دارد و باید به جای انکار این پدیده نوظهور، با بررسی و ریشه یابی مشکلات و پیامدهای منفی ناشی از آن، از طریق آموزش و فرهنگ‌سازی، گامی موثر در راستای فقر فرهنگی موجود در این زمینه برداشت. هر کدام از ما نیز می بایست با شناختی صحیح از فضای مجازی و کارکردهای آن و به کارگیری روش‌های خود مراقبتی و رعایت اخلاق، در شبکه های مجازی و ارتباطات جدید، از آسیب های موجود در این عرصه بکاهیم.

با فراگیر شدن روز افزون این شبکه های اجتماعی و دادن فرهنگ‌های غلط و باورهای اشتباه بین افراد جامعه توانسته است ریشه خود را روز به روز محکم تر کنند و حتما با تغییرات رفتاری و اخلاقی در بین خانواده و یا افرادی که در کنار شما زندگی می کنند مواجه شده اید، به نظر می رسد ما با موج عظیمی همراه شده ایم که ما را از عرف و فرهنگ اصیل ایرانی و بوشهری دور می کند (سایت خبری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران <http://news.police.ir>).

مقصر اصلی خود ما هستیم یا شبکه های اجتماعی؟

چرا افراد وارد این گونه شبکه ها می شوند؟

این سوالی است که خیلی ها از خود می پرسند این افراد دلیل خاص خود را دارند و بیشتر به خاطر این است که دوستان خود را در شبکه های اجتماعی دنبال کنند، به دنبال افرادی خاص و مطالبی خاص از اشخاص

هستند، به تازه گی وارد این فضا شده اند و دوست دارند در همه ی فراسوی این محیط به کاوش بپردازند و حتی کنجکاوی های که در این گونه شبکه های اجتماعی به دنبال آن هستند.

این کنجکاوی ها باعث درگیر شدن این افراد با شبکه های اجتماعی می شود و کنجکاوی ها، آن ها را غرق در ارتباطات مجازی می کند و کم کم به خانواده بی توجه می شوند (رضوی پور، ۱۳۸۹: ۹۸).

شاید به جرأت بتوان گفت یکی از ابزار دشمن که جوانان و نوجوانان کشور و استان ما را مورد هدف قرار داده است همین شبکه های اجتماعی است، از این رو ارتباط با افراد متنوع بسیاری که در این شبکه ها پیدا می کنند آن قدر برای آن شخص دلچسپ و شیرین است که کم کم از زندگی عادی خود دور می می شود و همچنان کار خود را در فضای مجازی انجام می دهد. شاید در نگاه اول این امر عادی به نظر برسد ولی باعث می شود یک خانواده نو بنیاد را از هم بپاشد و رو به نابودی و خاموشی بکشد.

این افراد که غرق در دنیای مجازی خود هستند کم کم نسبت به خانواده بی توجه می شوند بنابراین رابطه ها سرد و سردتر می شود و در آخر احساس خلاء و جدایی که یقیناً این مرحله، گامی است برای مرحله جدایی مسئله ای که ناخواسته بوده و فقط و فقط با یک کنجکاوی ساده شروع شد و عاقبت کار هم شد فروپاشی یک خانواده. افرادی که به طور مستمر از این شبکه های استفاده می کنند و به نوعی به آن ها معتادند پس از مرور زمان غرق در رویا می شوند و از دنیای واقعی فاصله می گیرند (تهاجم فرهنگی، ۱۳۹۲: ۶۲).

افرادی که بیشتر از ۳ ساعت از وقت خود را صرف شبکه های اجتماعی می کنند، به جای حل مشکلات به دنبال روش های جایگزینی هستند که به دروغ در ذهنشان ایجاد شده است، و این یک حقیقت تلخ است که روابط خانوادگی کسانی که وارد این شبکه های ارتباطی می شوند دچار تزلزل فرهنگی و تربیتی می شود و برخی نیز منجر به طلاق شده است.

از دیگر معضلات شبکه های اجتماعی، ورود بی اجازه به حریم خصوصی اشخاص مختلف است، این مسئله را می توان اصلی ترین عامل نارضایتی زوجین از حضور همسرشان در شبکه های اجتماعی دانست.

مسئله مهم دیگری که در رابطه با شبکه های اجتماعی به چشم می خورد این است که؛ امروزه بسیاری از زوج های جوان اگر روحیه خوبی نداشته باشند، به سراغ اینترنت و شبکه های اجتماعی می روند، باید توجه داشت که مراجعه به این گونه شبکه های اجتماعی رفتار خودتخریبی و خودآزاردهنده (مثل مقایسه های منفی) را در افراد تشدید می کند. درواقع در این گونه شبکه های اجتماعی این احساس به افراد دست می دهد که دیگران شادتر از آن ها هستند و این باعث سرخوردگی و واکنش های نامناسب در فرد می شود (حسینی تبار، ۱۳۹۱: ۸۳).

شبکه های اجتماعی و تأثیر منفی آن

افسردگی شبکه های اجتماعی اصطلاحی است که این روزها در جوامع غربی مورد استفاده قرار می گیرد و البته پزشکان هنوز موفق نشده اند که یک تعریف دقیق برای آن ارائه دهند و معیارهایی را به کار گیرند تا مشخص شود این نوع افسردگی چه زمان و با چه شدت و وضعی در کاربران ایجاد می شود..

مرجع رسمی روانپزشکان و کارشناسان حوزه سلامت روانی در آمریکا نیز توضیح داده که راهنمای تشخیص دقیق این بیماری هنوز به دست نیامده است و البته برخی مطالعات و آمارها این اختلالات روانی را تایید میکنند. (سایت خبری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران <http://news.police.ir>).

اگرچه افسردگی شبکه های اجتماعی هنوز مشروعیت علمی ندارد، اما تفاوت رفتارهای اجتماعی در افرادی که به صورت دائم خود را درگیر شبکه های اجتماعی کرده اند، به وضوح دیده می شود. برخی محققان در بررسی های جدید خود به این نتیجه رسیده اند که بین افسردگی و میزان استفاده از اینترنت رابطه مستقیم وجود دارد و البته در مطالعات دیگر آمارهای متفاوت به دست آمده است.

کارشناسان هنوز به درستی متوجه نشده اند که شبکه های اجتماعی چگونه باعث بروز افسردگی می شوند و چه نکاتی در سایت هایی از این دست وجود دارد که افرادی با زمینه های افسردگی را بیشتر تهدید می کند. باهمه این توضیحات، کارشناسان حوزه بهداشت و سلامت روانی با اطمینان کامل به این نتیجه رسیده اند که کودکان و نوجوانان بیش از دیگر اقشار جامعه از شبکه های اجتماعی و رسانه ای تأثیر می پذیرند و این در حالی بوده است که افسردگی مذکور در زنان بیشتر از مردان دیده می شود.

حضور بیش از حد مجازآیا فکر می کنید شما هم بیش از اندازه درگیر فضای مجازی شده اید و شبانه روزتان در سایت ها سپری می شود؟ در نخستین گام باید این سؤال را از خود بپرسید که چرا از یک شبکه اجتماعی استفاده می کنید و حضور در آن تا چه اندازه حس مثبت به شما انتقال می دهد (فصلنامه مطالعات سیاسی، ۱۳۹۳: ۸۶).

اینکه شما بررسی صفحه شخصی خود در شبکه های اجتماعی را به تلفنی که در حال زنگ خوردن است ترجیح دهید، یا تعداد کسانی که در این شبکه ها صفحه شما را دنبال می کنند به یک مسئله مهم برایتان تبدیل شود، می تواند نشان از ورود به فرآیند درگیری های ذهنی و افسردگی های ناشی از حضور در شبکه های اجتماعی باشد. حتی در برخی بررسی ها مشخص شده است که این قبیل پلتفرم ها می توانند به نحوه زندگی مبتلایان بر افسردگی هم تأثیر بگذارند و زمینه های بیماری را در آن ها تشدید کنند.

این مسئله در مطالعات علمی به اثبات رسیده است که اعتماد به نفس پایین، افکار منفی، اضطراب های اجتماعی و تقویت زمینه های افسردگی با حضور بیش از اندازه در فضای مجازی گسترش می یابد و کاربر را بیش از پیش درگیر می کند. مخفی کردن احساسات و شاد نشان دادن پشت دیوار شیشه ای رایانه از جمله اتفاقاتی است که کاربران به دنبال حضور در شبکه های اجتماعی انجام می دهند و همین اتفاق باعث می شود تا آن ها بیشتر درگیر اختلالات روانی شوند (فصلنامه مطالعات سیاسی، ۱۳۹۳: ۸۸).

پزشکان توصیه می کنند برای آنکه از این اختلالات و مشکلات روانی در امان باشیم بهتر است برای حضور در دنیای مجازی مانند دیگر اتفاقات زندگی، تعادل را رعایت کنیم. اینک تحقیقات و بررسی ها نشان داده است حضور بیش از اندازه در صفحه شخصی و بررسی اخبار و اتفاقات تکراری در این فضا نتایج خوشایندی ندارد، می تواند برای ما زنگ خطر باشد. محققان می گویند که هر کاربری که زمان بیشتری را به حضور در این فضا اختصاص می دهد، بیشتر خود را در معرض اضطراب و احساس تنهایی قرار می دهد.

این مسئله تاکنون به صورت علمی تایید شده است که اعتیاد مجازی کاربران می تواند روی ویژگی های شخصیتی آن ها تاثیر بگذارد و به همین دلیل است که روانشناسان می گویند استفاده از فضای مجازی بیش از آنچه تصور می شود، روی بخش روانی افراد تاثیر می گذارند (سوری، ۱۳۹۰: ۱۱۲).

آقای کری لاگر (۱۹۷۵)، مدیر انجمن روانشناسی کودک در آمریکا می گوید: «اگر از این ابزار در حالت تعادل و صحیح استفاده شود، فضای مجازی می تواند وسیله کارآمدی برای برقراری ارتباط میان جوانان باشد. با این وجود با اطمینان کامل می گویم که حضور بیش از حد در اینترنت و استفاده نامناسب از آن می تواند یک تهدید جدی برای سلامت روانی محسوب شود و آثار روانی منفی بر جا بگذارد.

او در بررسی های جدیدی که انجام داده، به این نتیجه رسیده که اکثر جوانان ۱۲ تا ۱۷ سال به طور معمول بخشی از خود را به حضور در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی اختصاص می دهند و برای این افراد حضور در دنیای گسترده فضای مجازی نسبت به غذا خوردن و امورات روزمره زندگی لذت بیشتری داشته است.

آقای چارلز سوفی (۱۹۷۰) از روانشناسان امریکایی نیز در ادامه این توضیحات می گوید، اهمیت تاثیرات شبکه های اجتماعی بر بهداشت و سلامت روان بیشتر از اهمیت ژنتیک بررسی می شود و در مطالعات علمی مشخص شده است که شبکه های اجتماعی بیش از هر عامل دیگر می توانند روی مشترکان خود اثرگذار باشند (رضوی پور، ۱۳۸۹: ۹۳).

اگرچه تعداد معتادان به شبکه های اجتماعی بسیار اندک است و مراکز ارائه خدمات روانی هنوز این مسئله را جدی نگرفته اند اما کارشناسان با بررسی های جدید این مسئله را هشدار داده اند که خطر افسردگی شبکه اجتماعی در کمین است و این اتفاق می تواند تهدیدی جدی برای همه کاربران محسوب شود. چرخه ابتلا به این بیماری زمانی آغاز می شد که کاربر زمان زیادی از شبانه روز را به حضور در شبکه اجتماعی اختصاص می دهد، دیگر فعالیت های خود را به مرور زمان کنار می گذارد؛ اتفاقاتی از جمله فعالیت بدنی و ملاقات با دوستان کمتر در او دیده می شود و کم کم زمینه برای گسترش افسردگی فراهم می آید. در حقیقت مشخص شده است که افزایش میزان حضور در شبکه های اجتماعی با کاهش حضور در محافل اجتماعی و احساس تنهایی رابطه مستقیم دارد. دکتر استفانی میهالاس، مدیر مرکز روانشناسی در دانشگاه UCLA با انجام آخرین مطالعه خود اعلام کرده است که اگر موارد زیر در یک فرد دیده شود، می توان گفت که او در آستانه ابتلا به افسردگی شبکه های اجتماعی به سر می برد. در نتیجه می توان گفت فضای مجازی علی رغم نکات مثبتی که دارد اگر از آن به

طور صحیح و آگاهانه استفاده نشود به تهدیدی بزرگ برای فرد و کاربر آن تبدیل خواهد شد (سایت خبری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران <http://news.police.ir>).

پیشنهادهای کاربردی تحقیق:

امروزه افراد اطلاعات و جزئیات زیادی از زندگی روزمره خود را با دیگران به اشتراک میگذارند، اما باید محدوده و مرزی برای این به اشتراک گذاری در میان خویشاوندان، دوستان و افراد ناشناس مشخص نماییم... بسیاری از موارد و اطلاعات هستند که بهتر است جوانان و خانواده های بوشهری آنها را هیچ گاه در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی به اشتراک نگذارند، در ادامه به ۱۰ مورد که مهمتر هستند اشاره می نمایم:

۱- ثبت تاریخ تولدتان به طور کامل و صحیح

شاید ثبت تاریخ تولد باعث ارسال پیامهای تبریک از سوی دوستان و آشنایان در روز تولدتان برای شما گردد اما از سوی دیگر افراد سودجو با استفاده از این اطلاعات و سرقت دیگر مشخصات شما اقدام به افتتاح حساب کاربری با نام و نام خانوادگی شما می نمایند و از این راه دست به سودجویی و فریب افراد میزنند.

۲- موقعیت مکانی

بسیاری از مردم نمی دانند که وقتی یک مطلب را در شبکه های اجتماعی به اشتراک می گذرانند یا برای فردی ارسال می کنند، موقعیت مکانی آنها مشخص می شود. ارائه اطلاعات مربوط به موقعیت مکانی می تواند خطرناک باشد برای مثال افراد سارق متوجه می شوند که شما در منزل حضور دارید یا خیر؟ بسته به تنظیمات حریم خصوصی که شما برای شبکه های اجتماعی که عضو آن هستید انجام داده اید، اگر ارسال یک پیام در زمانی که شما در تعطیلات به سر می برید موقعیت مکانی شما را مشخص کند، چراغ سبزی خواهد بود برای ورود سارقین به منزل و غارت اموال و اثاثیه شما (جلالیان، ۱۳۸۴: ۱۲۰).

۳- ارسال تصاویر فرزندان یا فرزندان دوستانتان به همراه نام آنها

این موضوع حساس است. همه ما می خواهیم از فرزندانمان حمایت کنیم، ما هیچ وقت آنها را در یک بزرگراه که خودروها با سرعت در حرکت هستند رها نمی کنیم و همیشه مراقب آنها هستیم اما متأسفانه بسیاری از ما صدها تصویر از کودکانمان را به همراه نامشان در شبکه های اجتماعی و دیگر رسانه های مجازی در سرتاسر دنیا برای مشاهده افراد پخش می کنیم. مشکل اصلی این است که شما نمی توانید مطمئن باشید تنها دوستان شما این تصاویر را مشاهده می کنند.

چه اتفاقی می افتد اگر گوشی هوشمند یا لپ تاب دوستان شما که تصاویر در آنها موجود است به سرقت برود؟ یا اینکه مطمئن هستید دوستان شما تنظیمات حفظ حریم خصوصی را انجام داده اند؟ و افراد ناشناس به

صفحات آن‌ها در شبکه های اجتماعی دسترسی ندارند؟ پس نمی شود به دوستان اطمینان کامل داشت که اطلاعات از طریق آن‌ها در اختیار افراد ناشناس قرار نگیرد.

بنابراین بهتر است فرض کنید که فضا کاملاً عمومی است و مطالبی را که نمی خواهید تمام افراد در سرتاسر جهان به آن دسترسی داشته باشند در این شبکه ها ارسال نکنید. اگر شما تصویری از فرزندانتان در شبکه های اجتماعی ارسال کردید، نام و هرگونه توضیحات در مورد آن را حذف نمایید زیرا دوستان واقعی شما که کودک را می شناسند نیاز به اسم، توضیحات اضافی و هرگونه بر چسبی ندارند.

۴- آدرس منزلتان

شما هیچوقت متوجه نمی شوید که چه کسانی اطلاعات مربوط به شما را می خوانند و آن‌ها را جمع آوری می کنند. بنابراین آدرس خود را در شبکه های اجتماعی ارسال نکنید زیرا با این کار، زمینه و بستر را برای سوءاستفاده مجرمین به راحتی آماده می نمایید. با قرار دادن آدرس، زمینه را برای ارتکاب جرائم بسیار زیادی با دستان خودمان برای مجرمان آماده کرده ایم (سوری، ۱۳۹۰: ۸۸).

۵- شماره واقعی تلفن شما

ممکن است بخواهید که دوستانتان قادر باشند با شما تماس بگیرند ولی ممکن است که شماره تلفن به دست افراد دیگر نیز بیفتد از این طریق افراد می توانند به وسیله شماره تلفن، اطلاعاتی دیگری نظیر آدرس شما را از طریق اینترنت و دیگر روشها پیدا کنند.

۶- وضعیت روابط شخصی شما

نیاز نیست که افراد غریبه اطلاعاتی از روابط شخصی و خانوادگی شما داشته باشند و به حریم خصوصی شما وارد شوند. زیرا آشنایان از وضعیت کلی شما مطلع هستند و جزئیات نیاز به مطرح شدن در این فضای عمومی ندارد (شریفی، ۱۳۸۹: ۶۸).

۷- تصاویر با برچسب مشخص کننده مکانی

برخی از تصاویر دارای برچسب هایی هستند که نشان دهنده مکان جغرافیایی آن هستند. این اطلاعات ممکن است توسط دوربین گوشی شما ثبت شود و خود شما هم از آن اطلاع نداشته باشید. پس سعی کنید عکس هایی را ارسال کنید که بدون برچسب جغرافیایی باشد.

۸- برنامه تعطیلات

"دوستان من در شهریورماه با خانواده به مسافرت خواهیم رفت" این نمونه های از جمله هایی است که شما نباید در شبکه های اجتماعی قرار دهید و افراد ناشناس را از برنامه های زمانی که منزل خود را ترک می کنید

مطلع نمایید. به همین خاطر بهتر است برنامه زمانی سفرتان و همچنین تصاویری که نشاندهنده این است که شما هنوز در سفر هستید را منتشر نکنید.

پس تا زمانی که به منزل برگشتید تصاویر و خاطراتی در مورد تعطیلات و سفرتان منتشر نکنید(سایت خبری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران <http://news.police.ir>).

۹- چیزهایی که باعث خجالت شما در برابر خانواده و یا همکارانتان در محل کار می شود

قبل از این که هر مطلب یا تصویری را در شبکه های اجتماعی به اشتراک بگذارید با خودتان فکر کنید که آیا میخواهید این مطلب را خانواده و یا همکاران و مدیرتان ببینند؟ اگر نه، مطلب را ارسال نکنید و اگر آن را به اشتراک گذاشتید و تصمیم گرفتید آن را حذف کنید به این معنی نیست که هیچ کس قبل از آن که شما اقدام به حذف کنید، آن را ندیده است.

۱۰- اطلاعات در مورد کار و یا پروژه های شغلی محل کارتان

صحبت کردن در مورد مسائل کاری در شبکه های اجتماعی ایده بسیار بدی است. برای مثال صحبت در مورد مناقصات شرکت، پروژه ها و فعالیت های مرتبط با آن باعث می شود که شرکتهای رقیب از اطلاعات تجاری و شغلی شما به عنوان اهرمی علیه تان استفاده نمایند. (سایت خبری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران <http://news.police.ir>).

نتیجه گیری

امروزه باید پذیرفت که برای دنیای آدمیان، دو گونه فضا وجود دارد: فضای نخست، همین دنیای ظاهری و آشکار است که زندگی مان در آن جریان دارد؛ و فضای دوم، فضای مجازی است که آرام آرام، چتر خود را می گستراند.

استفاده منطقی و سالم از این ابزارها می تواند تعالی و پیشرفت هر جامعه ای را سبب شود و از طرفی اعتیاد به آن ها در جهت پر کردن اوقات فراغت و تخصیص زمان برای فعالیت در این شبکه ها مقدمات اغتشاش فرهنگی و اجتماعی و اتلاف سرمایه و وقت را برای کاربران به دنبال دارد

در همین زمینه درصد عظیمی از مخاطبان این رسانه ها را نیز جوانان تشکیل می دهند که به مثابه مهمترین سرمایه انسانی هر کشور در بعد توسعه تلقی می گردند. نمی توان از این واقعیت انکار ناپذیر گذشت که بیشتر کاربران با استفاده نادرست از این وسایل، تنها دنبال سرگرمی اند که این خود، ناشی از یک غفلت بزرگ است.

شبکه های اجتماعی از جمله رسانه های نوینی هستند که بستر مناسبی را برای حفظ روابط آفلاین، ایجاد روابط بر خط و بسط دادن این روابط به زندگی واقعی فراهم کرده اند.

سنجش تاثیر این شبکه ها بر بعد های مختلف زندگی فردی و اجتماعی امری دشوار است؛ چرا که به دلیل نوظهور بودن شبکه های اجتماعی، هنوز داده های کافی در این حوزه وجود ندارد. اما بدون تردید نفوذ عوامل

فرهنگی بر رفتار ارتباطی کاربران قطعی است. در بحث از آسیب شناسی شبکه های اجتماعی، نکته حائز اهمیت، خطر بسیار بالای این گونه شبکه ها از لحاظ آسیب های اجتماعی و فرهنگی است. در واقع واریسی کردن صفحه شخصی، مطالعه به روز رسانی های دوستان مختلف و نظر دادن روی عکس ها و فیلم های دیگران، به عادت ناخودآگاه تبدیل شده است که در کوتاه مدت تمرکز افراد بر امور جاری زندگی و یا فعالیت های شغلی را تحت تاثیر خود قرار می دهد.

آسیب های فرهنگی شبکه های اجتماعی بر مردم بوشهر:

- تاثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی بوشهری ها؛
- ترویج فرهنگ خودابرازی در شبکه های اجتماعی؛
- نقش فرهنگ های جمع گرا و فرد گرا بر کاربران شبکه های اجتماعی؛
- شبکه های اجتماعی و آسیب های خانوادگی (افزایش طلاق و از هم گسیختگی نهاد خانواده در میان بوشهری ها)؛
- گسترش فساد و ترویج روابط نامشروع و غیر شرعی؛
- اختلال در مدیریت زمان و اتلاف عمر از راه اعتیاد به این برنامه ها.

راهکارها:

۱- فرهنگ سازی: بدون فرهنگ سازی، سیاست گذاری و برنامه ریزی جامع برای این فضای دوم و بی نهایت، نمی توان از مزایای آن برای زندگی آسان تر، سالم تر و ارزان تر استفاده کرد و باید هر روز به هجومی دیگر از سوی ((فرهنگ مهاجم)) حاکم بر دنیا چشم دوخت و واپس کشید؛ از این روست که مقام معظم رهبری، افزون بر آنکه درباره تهاجم فرهنگی و شبیخون فرهنگی هشدار می دهند، به این فرهنگ مهاجم نیز نظر دارند و می فرمایند:

((در باب فرهنگ، باید به شدت مراقب بود که ما به ((فرهنگ مهاجم)) کمک نکنیم. فرهنگ مهاجم خطرناک است. اگر ما فرهنگ عمومی کشور و فرهنگی که نخبگان و مردم و قشرهای گوناگون را به سمت یک هدفی هدایت می کند، نتوانیم از آسیب دشمن محفوظ بداریم، کار خیلی مشکل خواهد شد)).

(سخنان معظم له در دیدار هیئت دولت، ۱۳۹۱/۰۶/۰۲) (پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری)

مدظله العالی) (<http://10.33.183.51/khamenei/index.html>).

۲- طراحی و راه اندازی نرم افزارهای ملی و بومی: با توجه به تهدیدهای نرم افزارهای شبکه های اجتماعی تلفن همراه که از اصلی ترین ابزارهای ناتوی فرهنگی و اجتماعی در جنگ نرم و تخریب هویت دینی و فرهنگی به شمار می آیند، باید اقدام به طراحی و ساخت فناوری های جدید در زمینه فرهنگ و عقاید ایرانی- اسلامی خود نمود. (مثلاً ساخت انیمیشن شهیدرئیسعلی دلواری و...).

۳- اطلاع رسانی و آگاهی جامعه و خانواده ها: با تاسف فضای چنین نرم افزارها به دلیل همه گیر بودن به شبکه تبدیل شده است، آسیب های جدی همچون عادی سازی برخی روابط، تغییر سبک زندگی و... می شود و

- والدین هیچ نظارتی بر فرزندان ندارند که این امر، ناشی از ناآگاهی آن‌ها با چنین فضای مجازی است. باید آموزش و پرورش، نیروی انتظامی (فتا) و سایر نهادهای فرهنگی کشور درباره شبکه های جدید هشدارهای لازم را در این باره داشته باشند تا امنیت اجتماعی و اخلاقی خانواده ها فراهم شود.
- ۴- برگزاری جلسات آموزشی از سوی مصادر امور فرهنگی، عقیدتی سیاسی، حفاظت اطلاعات، مدارس و... در استان و شهرستان های تابعه به منظور آشنا نمودن و اطلاع رسانی به والدین در مورد فناوری های جدید به ویژه اینترنت و شبکه های اجتماعی .
- ۵- برگزاری کلاس های آموزشی و توجیهی توسط پلیس فتا استان در مدارس جهت آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در مورد مزایا و معایب شبکه های اجتماعی و نحوه استفاده صحیح از آن‌ها.
- ۶- وضع قوانین سخت گیرانه تر جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی و اجرایی نمودن این قوانین.
- ۷- آگاهی و هوشیاری بیشتر پلیس فتا استان بوشهر در مورد انواع جدید جرایم رایانه ای و اقدام در جهت ناکارآمد کردن دسیسه های دشمنان در این زمینه.
- ۸- پخش آگهی های آموزنده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رادیو و تلویزیون و شبکه های استان بوشهر در جهت افزایش آگاهی خانواده ها در خصوص شبکه های اجتماعی و اینترنت.
- ۹- والدین بوشهری بایستی اوقات بیشتری را با فرزندان خود در فضای بیرون از خانه سپری کنند به طوری که فرزندان از نظر عاطفی، احساس خلا نکنند و جهت جبران این کمبود به فضای مجازی پناه نبرند.

منابع:

- ۱- قرآن کریم
- ۲- افتخاری، اصغر (۱۳۸۵) کالبدشکافی تهدید، مرکز مطالعات دفاعی و امنیت ملی، تهران
- ۳- اتوسن (۱۳۸۳) جنگ نرم (ویژه جنگ رسانه ای) انتشارات ابرار معاصر، تهران
- ۴- جزایری، سیدمسعود (۱۳۸۷) جنگ نرم گونه شناسی عملیات روانی، معاونت فرهنگی و تبلیغات دفاعی ستاد کل نیروهای مسلح
- ۵- جلالیان، عسکر (۱۳۸۴) عملیات روانی در عصر ارتباطات، فصلنامه عملیات روانی، سال سوم، شماره ۱۱
- ۶- حسنی تبار، سید علی اکبر، (۱۳۹۱) دانستنی های سیاسی، مرکز چاپ ساعس ناجا
- ۷- دومینیک داوید، (۱۳۸۲) مفهوم امنیت پس از حادثه ۱۱ سپتامبر، ترجمه معصومه سیف افجه ای، دفتر مطالعات سیاسی
- ۸- سوری، جواد (۱۳۹۰) نقش فناوری های نوین ارتباطی در عملیات روانی، فصلنامه عملیات روانی، سال سوم، شماره ۱۲
- ۹- رضوی پور، سیدغفار و سیدعلی (۱۳۸۹) بصیرت و جنگ نرم، مرکز نشر زرینه، چاپ دوم، شیراز
- ۱۰- شعبانی ساروئی، رمضان، (۱۳۸۹) جریان شناسی سیاسی فرهنگی ایران، مؤسسه فرهنگی هنری ناد جاوید
- ۱۱- شریفی، احمد حسین (۱۳۸۹) جنگ نرم، انتشارات پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ دوم، تهران
- ۱۲- فلسفی، هدایت الله (۱۳۷۹) حقوق بین المللی معاهدات، نشر نو، تهران
- ۱۳- فصلنامه مطالعات سیاسی، (۱۳۹۳) شماره های ۱۶، ۱۷، ۲۲، ۲۳ مرکز چاپ و نشر ایمان
- ۱۴- گاردنر، ویلیام (۱۳۸۶) جنگ علیه خانواده، ترجمه معصومه محمدی، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، تهران
- ۱۵- معاونت تربیت و آموزش ساعس ناجا، (۱۳۹۲) تهاجم فرهنگی و شیوه های آن، مرکز چاپ و نشر ایمان
- ۱۶- معاونت سیاسی ساعس ناجا، (۱۳۹۳) دانستنی های سیاسی - اجتماعی، مرکز چاپ و نشر ایمان
- ۱۷- واعظی، حسن، (۱۳۸۷). استعمار فرانو، جهانی سازی و انقلاب اسلامی، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- ۱۸- سایت خبری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران <http://news.police.ir>
- ۱۹- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) <http://10.33.183.51/khamenei/index.htm>